श्रीगणेशायनमः श्रीविश्वेश्वरायनमः अथविश्वंभरावास्तुशास्त्रम् सत्यलोकाधिपोदेवोब्रह्मावैचतुराननः आद्येकृतयु
गस्यादौनिविष्टःकमलासने सृष्ट्वाप्रजापतिंपूर्वंदेवान्दैत्यांश्चराक्षसान् स्वमुखाद्ब्राह्मणान्बाजज्ञेक्षत्रियान्बाहुकैस्तथा ऊरुद्वयात् तः
तोजज्ञेवैश्यान् शूद्रांश्चपादतः आकृष्यहिश्वकर्माणं ब्रह्माकमलसंभवा आगत्यविश्वकर्मावैनमश्वकेस्वयंभुवे आहमस्या
गतोब्रह्मन्ब्रूहिकिंकरवाणिते ब्रह्मोवाच भोमाः स्वर्ग्यथापूर्वंभासन्कुरुतथैवनान् उद्यानानिविमानानिभवनानिदि
व्योकसां यंत्रदुर्गाणिवाप्यश्वकवचान्यायुधानिच वाजिकर्माणिवासांसिचित्राणिविविधानिच मृरश्वहेमकूरादि धातूनां
विक्रयाः क्रयाः यच्चान्यदपिविश्वस्मिंस्तकुरुष्वमहामते विश्वस्यकार्यंसदसद्रूपंचेत्तिभवान्यतः विश्वकर्मोवाच यदुक्तंभ
वताब्रह्मन्वेद्यहंत्वत्प्रसादतः दिविमर्त्येपुमेज्ञानंशिल्पमात्रस्यविद्यते नसंतिकर्मकर्तारोमर्त्यलोकेविशेषतः कथंतत्कर्म-
सिद्धिस्यात्तन्मेब्रूहिपितामह ब्रह्मोवाच चातुर्वर्ण्यसमुद्भूताः प्रतिलोमानुलोमजाः तेभ्यश्चयेसुनाजाताये चान्येतत्समु
द्भवाः नास्त्वंज्ञात्वायथावच्चतत्कर्मणिनियोजय यथानहीयतेकिंचिज्जगत्कार्यंजगत्पते इत्यादिष्टोविश्वकर्माब्राह्मणान्क्षि
त्रियांवरः नत्वाविधिंतथाचक्रेसूर्यलोकमुपेत्यसः वर्णसंकरजान्वीक्ष्यमिश्रवर्णास्तथैवच सकुंड गोलकान्दृष्ट्वाप्र
तिलोमानुलोमजाः वर्णाद्यवर्णेपगमाज्जातास्तेवर्णसंकराः जाताये व्रात्यवर्णेभ्योमिश्रवर्णाःप्रकीर्तिताः स्त्रीपुंचेनासुपुं
भ्योयेजातास्तेबहुधाक्षितौ तेषांजात्यश्वकर्माणिपृथक्तेनाकरोत्तदा विश्वस्यहिश्वकार्यार्थंतेषांवैजीवनायच तद्भवेरि
क्तियांपुंभ्योद्वेसुतौकुंडगोलकौ पत्यौजीवतिकुंडेस्यान्मृतेभर्तरिगोलकः कुंडगोलकनामानौकिंचिन्न्यूनौद्विजातिभिः
सद्योजातवपुः पुराणपुरुषोरुद्रोपिशांतात्मवानीशानोपिचपश्चिमागमपरः शुभ्रोपिकृष्णांतरः वामोदक्षिणतांग
तोमरवपतिर्दक्षाध्वरध्वंसकृत्तास्त्वंचरितंस्वमेवसकलंयस्मान्नमामीश्वरं यांविनासच्चिदानंदोनवेद्योविद्ययेश्वरः
दृक्क्रियाज्ञानरूपांवंदेतच्छक्तिमांबिकां ब्रह्मणोयंसुरत्वंचैवनतिराहप्रपंचतः भजेतमाद्यंपुरुषंवर्णानामादिकारणं
नारायणस्ततोभानुरीश्वरः सामसंज्ञकः भट्टाभिधानंचापुल्लेप्रथंडपुरवासिनः चत्वारस्तनयाजातास्सामराजस्य

विश्रुताः विश्वनाथोमहादेवोभानुर्लक्ष्मीधरास्तनः संख्यानाथसंख्याभूविश्वनाथोगुणव्रजेः निवासः श्रीसरस्वत्योरुपोदार्यकलाश्रयः वासिष्ठान्वयसंभवः सचपुनः श्रीविश्वनाथःकलौव्यासत्वं स्वयमन्वगाच्छ्रुतिपरः किंतत्र चित्रंमहत् तस्माच्छार्ङ्गधरः कलासुकुशलः प्राप्तद्रवंतद्भवोगोपीनाथकविः करोतिसगुणं जातेर्विवेकस्फुटं आचारेव्यवहारेचप्रायश्चित्तेविशेषतः ज्ञात्वाजातिविवेकंचद्विजःपर्षन्चमर्हति ब्रह्मक्षत्रियविट्शूद्रा वर्णाश्चोक्तास्वयंभुवा तेषांधर्मपृथक्ख्याताःस्मृतयः सर्वेद्विजातयः वर्णेभ्योयेसमुत्पन्नाः प्रतिलोम्यानुलोमतः तान्प्रणिनःप्रवक्ष्यामिनामकर्मविभेदतः वर्णानांस्त्रीषुवे जाताः जारजाः प्रथमेमताः परस्परंविवाहेभ्योंस्तासुजातास्तथापरे मौंजीबंधादिलोपेनतेत्रिधासंप्रकीर्तिताः अनुलोम्येनवर्णानांषड्वंतिनराःक्रमात् प्रातिलोम्येनषट्तेस्युरितिद्वादशमेदतः एतेद्वादशभिश्चाश्वचतुर्वर्णाविमिश्रिताः तेषुरुग्रयोभेदाःषष्टिद्वादशसंयुता हन्येस्तेषष्टितत्संख्यैः षट्त्रिंशछतसंख्यया भेदाः संकरजातीनांबहवस्युःस्मृतःपरं तेषांभेदानुभेदाश्चप्रभवंतिकलौयुगे असंख्याताःस्मृजायंतेतान्वक्तुंकःप्रगल्भते वर्णताःकथिताःकैश्चित्पूर्वसंकरजातयः तासांनामानिकर्माणि धर्माधर्मान्ब्रुवेधुना याज्ञवल्क्यः तिस्रोवर्णानुपूर्वेणद्वेतथैकायथाक्रमं ब्राह्मणःक्षत्रियविशांभार्यास्वाशूद्रजन्मनः मूर्द्धावसिक्तोंबष्ठश्चनिषादोब्राह्मणःक्रमात् माहिष्योयोक्षत्रियतोनुलोमाःकरणोविशः इत्यनुलोमषट्कं आयोगवश्चक्षत्तान्चचांडालः शूद्रसंभवाः विशोमागधवैदेहोनृपात्सूतोविलोमजः इतिप्रतिलोमषट्कं तथाचमनुः विप्रान्मूर्द्धावसिक्तस्तुक्षत्रियायांविशस्त्रियां जातोंबष्ठश्चशूद्रायांनिषादः पारसवोपिवा माहिष्योग्रोप्रजायेतेविट्शूद्रांगनयोर्नृपात् शूद्र्यांकरणोवैश्याद्विन्यस्तेषुविधिःस्मृतः ब्राह्मण्यांक्षत्रियात्सूतोवैश्यात्तद्वैदेहिकःस्मृतः शूद्राज्जातस्तुचांडालः सर्वधर्मबहिष्कृतः क्षत्रियामागधंवैश्याशूद्रात्क्षत्तारमेवच शूद्रायोगवंवैश्या जनयामासवैसुतं माहिष्येणकरण्यांतु रथकारः प्रजायते अनुलोमानुलोमजाः प्रातिलोमानुलोमजाः प्रोक्तोदेवलतथैवार्षः प्रजापत्यस्तथासुरः गंधर्वोराक्षसश्चैवपैशाचोष्टौकरग्रहाः याज्ञवल्क्यः चत्वारोब्राह्मणस्याद्याः शस्तागंधर्वराक्षसौ राज्ञस्तथासुरंवैश्येशूद्रेचांत्यसुगर्हितः द्वयोर्द्वयोर्विवाहाः औरसःक्षेत्रजश्चैवदत्रिमःकृत्रिमःस्तथा गूढोत्पन्नापविद्धौकानीनश्चसहोरजः क्रीतपौनर्भवश्चैतिदशपुत्रामनूदिताः दृतिदशपुत्राः ज्ञेयाः षोडशसंस्काराःकायस्थजननात्पुरा द्विजशूद्रांत्यजानांचमयाशोकापृथक्पृथक् अथजातिविवेचनं स्त्रीपुष्पशेखरानाम ब्राह्मणेनसुसंगता सासूतेतनयं सोपिभोजकोमागधाभिधः सूरपूजारतस्यास्यासृष्टाभृज्जकंटकः ननेनपितृवत्कार्याः क्रियाःसर्वाविशेषतः इतिभोजकोमागधः तस्यमागधजातेस्तुकन्यकाविप्रसंगता तत्पुत्रः शाश्वतीकश्चकथितोदेवलाभिधः प्रतिमांपूजयेद्विष्णोरसौशंखादिचिन्हितः सपर्याजनिवात्तासांद्रविणात्तस्यजीवनं अथांतेयोप्यभोज्यान्नोवर्णत्रयबहिष्कृतः तथाचमनुः देवार्चनपरोविप्रोविनार्थीवत्सरत्रयं असौदेवलकोनामसर्वकर्मसुगर्हितः स्पृष्ट्वादेवलकंचैवसवासाजलमाविशेत् बहुवा क्षत्रियाविप्रसंयोगाज्जातोमूर्द्धावसिक्तकः राजन्यक्षत्रधर्मेणाभ्यधिकः संप्रकीर्तितः मूर्द्धावसिक्तराजन्यः ब्राह्मण्यांक्षत्रियात्सूतःप्रातिलोम्येनजायते क्षत्रियाणामसौधर्मकर्तुमर्हत्यशेषतः किंचिच्चक्षत्रजातिभ्योन्यूनतास्यजायते गजबंधनमश्वानांवाहनंकर्मसारथे वैश्यधर्मेष्वसूतस्याधिकारःकचिद्भवेत् मृतः सारथी वैश्यस्त्रीद्विजसंभूतोवष्टस्यादनुलोमतः अन्येभ्योवैश्यजातिभ्यः षट्कर्मस्वधिकस्मृतः नरवाजिकगजानांचचिकित्सातस्यजीविका अंबष्ठः वैद्यः वैश्यायांक्षत्रियाज्जातोमाहिष्यस्त्वनुलोमतः अश्वाधिकारनिरतः मनुःषड्अंगकोविदः व्रतबंधादिकास्तस्यक्रियास्युःसकलाविशः ज्योतिषंशाकुनंशास्त्रंस्वरशास्त्रंचजीविका ज्योतिषी क्षत्रियामागधंवैश्याज्जनयामासवैसुतं मवंदीजनइत्युक्तोव्रतबंधादिवर्जितः शूद्रेभ्योभ्यधिकःकिंचित्तस्यजीवनमुच्यते कथालंकारगद्यादिषड्भाषासुविशारदः गद्यपद्यादिचिह्नाणिविरुदानिमहीभुजां वंदिनः माहिषेणकरिण्यांतु रथकारः प्रजायते नैवोपनयनंतस्य शूद्रधर्मबहिष्कृतः वर्तनंशिल्पवत्तस्यलोकेख्यातस्यशास्त्रवित् वाढे शूद्रांशयनमारोप्य ब्राह्मणश्चकथंथंचन जनयेद्ब्राह्म्यधर्मेणतस्यांपारसवेसुतं महाशूद्रः सविख्यातः शूद्रेभ्यःकिंचिदुत्तमः स्वर्णकारस्यतस्येह

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June, 2017

स्नानंधोवंपवित्रकं शौचंशूद्रस्यधर्मेणवर्तनंतस्यचस्मृतं स्वर्णकारः माहिष्यस्त्रीब्राह्मणेनसंगतायांजनयेत्सुतं आभीर पत्न्यामाभीरमितिवंविधिरब्रवीत् तेषांसंशोधनेसेतुःशोधेबहुशास्त्रजलाकुले अर्जितंगोमहिष्यादिपोषयेतृणवारिणा दुग्धंदधिघृतंतक्रंविक्रीणीतधनायच शूद्रेभ्योन्यूनताधर्मेतस्यसर्वस्यविश्रुता गोली पिशः संस्कारहीनश्च ब्रात्यतामभिगच्छति ब्राह्मण्यांतस्ययत्पुत्रोभृञ्जकंठः सहिस्मृतः भृञ्जकंठः ब्राह्मण्यांभृञ्जकंठाच्चसुतस्त्वावर्तकोभवेत् आवर्तकः ब्राह्मण्यांव तक्षाभ्यांयः पुत्रःसकटधानकः सकटधानकाः ब्राह्मण्यांकटधानेनसुतौसौपुष्पशेखरः पुष्पशेखरः वैष्णवोलोक भाषायां भृञ्जकंठादयः दयः प्रोक्ताश्चत्वारः पूर्वतः क्रमात् तेषांकर्माणवक्ष्येहंजीवनायविशेषतः वर्णोहरिहरेतेश्च गीतगाथाप्रबंधकैः चरितैर्देवभाषाभिर्गेयंतज्जीविकास्मृता लोकाचारात्स्मृतास्तेषांशूद्रधर्मानहिक्वचित् भृञ्जकंठा दिधर्माः शूद्रक्षत्रिययोरुग्राकूटधर्मेतिगीयते शस्त्रास्त्राभ्यासकुशलः संग्रामकुशलोभवेत् तयारक्षासजीवन्स्व शूद्रधर्मापालयेत् रजपूत उग्रामागधसंयोगाज्जातःकुंतलकाभिधः सनापितइतिप्रोक्तः क्षुद्रकर्मविधानकृत् श्मश्रु कर्तनकृच्चैवनखरूंतनकोविदः रत्यानयाग्रामध्येतिषन्वर्णेषुसेवकः नराणांनापितोधूर्तः शूद्रेभ्योभ्यधिकःस्मृतः नापितः मनुः शूद्रकन्यासमुत्पन्नोब्राह्मणेनतुसंस्कृतः अपरोनापितः प्रोक्तः शूद्रधर्माधिकोपिसः नापितः शूद्राया क्षत्रिणीसूतेब्रात्यक्षत्रियमैथुनात् पुत्रःसहलुइत्युक्तः शूद्रधर्मविवाहकः सकुर्याद्राजपुत्रांश्चशस्त्रास्त्रकुशलान्ध नं तेभ्योलब्धात्मरक्त्यर्थंस्वधर्ममनुपालयेत् राजगुरुः क्षत्रिणीहरसंयोगाज्जातोमश्राभिधः परः लब्धापोसारणं सम्यग्बलदर्पेणगर्वितः राज्ञांकौतुकमुत्पाद्यनियुद्धेनधनार्जनं कुर्वास्त्ररत्तिनिपुणः शूद्रधर्मानशेषतः मरुः वैश्यधर्मे णशूद्र्यांयोजातोवैतालिकाभिधः चारणोसावपिभवेन्नूनोरक्षद्धर्मतः राज्ञांचब्राह्मणानांचजीविकातस्यविश्रुता वैतालि कःनटोवा माहिष्यवनितासूतंवैदेह्यांप्रसूयते सकायस्थइतिप्रोक्तस्तस्यकर्मविधीयते लीपिनंदेशजातानांलेख समाचरेत् गणकत्वंविनिर्दिष्टं बीजघाटीप्रभेदतः रत्यातयावर्तनंस्यात्कायस्थस्यविशेषतः अधमः शूद्रजातिभ्यः

Dr. BHAU DAJI MEMORIAL

पंचसंस्कारवानसौ कायस्थः द्विजानांषोडशैवस्युः शूद्राणांद्वादशैवहि पंचैवमिश्रजातीनांसंस्काराःकुलधर्मतः गर्भाधानंपुंसवनंसीमंतंजातकर्मच नामकार्यंनिष्क्रमणमन्नप्राशनचौलके मौंजीबंधमुदुनाम्नीमहाव्रतमतःपरं उप निषद्व्रतगोदानसमावर्त्तनकाभिधं विवाहःपुत्रकामायसंस्काराः षोडशस्मृताः वेदव्रतोपनयनमहानाम्नीमहाव्रतंविना द्वादशशूद्राणांसंस्कारानाममंत्रतः अष्टमांगत्यमाधंस्यात्सनामकरणंपरं अन्नप्राशनचौलेचविवाहःपंचमःस्मृतः चातुर्वर्ण्यस्यसेवांहिलिपिलेखनसाधनं व्यवसायःशिल्पिकर्मतज्जीवनमुदाहृतं शिखायज्ञोपवीतंचधौतमारक्तमंभ सा स्पर्शनंदेवतानांचकायस्थायोविवर्जयेत् निरंतरंतीर्थसेवासंन्यासोमंत्रसाधनं देवताराधनंध्यानंतेषांपापबहं परं तथाचमनुः जपस्तपस्तीर्थसेवाप्रव्रज्यामंत्रसाधनं देवताराधनंचेतिस्त्रीशूद्रपतनानिषट् संस्कारव्यवस्था ब्राह्मण्यांवैश्यजनितावैदेहीतिनिगद्यते सासंगताब्रह्मणेनछत्रपंजनयेत्सुतंतस्माच्छत्रधरोराज्ञांलोकेचारीतिकथ्यते समस्तेषुचवर्णेषुकुर्यात्सानीयविक्रयं तस्यैवंजीविकाप्रोक्ताशूद्रधर्मनहिक्वचित् छत्रधरः द्विजश्रेष्ठ समायोगान्नि षादीवनिताभवेत् निषादीद्विजनःसूतेस्तनयान्मोदिकाभिधान् तेदोलावाहकाराज्ञांविशेषांद्रुतगामिनः छागलावा हकास्तेस्युःकारडीवाहकामताः काहारइतिलोकेषुगर्दभैरुपजीवितः विक्रयश्चधनार्जनंचतेषांधर्मानकेचन काहार क्षत्रिणीकन्यकांवैश्याज्जनयामासवंदिनी सावंदिनीद्विजात्सूतेमंगुतावडिकाभिधं नगरग्रामदेशस्थान्भृत्वाचोरान्न राधिप संक्षिपेद्भूधरागारेक्षिपेत्तांश्चनिमालनः तावडीया वैश्यस्त्रीद्विजसंभूताकन्यकांवेष्टकाभिधां सात्ववष्टाद्वि जश्रिष्टाजनयेन्नरंरहः मकांसारइतिख्यातः सततंकालिकांयजेत् कांस्यपात्राणिचित्राणिरचयेज्जीवनायच शू द्रधर्मेणसर्वत्रस्थितिरस्यविधीयते कांसारः शूद्राक्षत्रिययोर्जातावनितोयाभिधानका ब्राह्मणाज्जनयेत्पुत्रमार संकुंभकारकं सशूद्रवृत्तीयनेधर्मघटयेन्मृन्मयान्घटान् आरुत्तः कुंभकारः शूद्राःक्षत्रिययोःपारः सवीसंज्ञातुजा यते सासूतेक्षत्रियात्पुत्रंविद्यात्तंताम्रकुटकं संसर्गेसहकांसारैःकुर्यात्स्वनुविशेषतः घटनंताम्रपात्राणांतत्पर्यावर्त्त

जीवनं शास्त्रैकानतद्दयुक्तोलोकेतांबटसंज्ञकः तांबट ब्राह्मण्यांजायतेवैश्याद्योतांवैदेहकाभिधः शूद्रांतरक्षणंराज्ञां
कुयादनूपसंहितः सामान्यवनितापोष्यतासांभांडीचजीविका तस्योक्तशूद्रधर्माणांनास्तिकारोस्तिकर्हिचित् पण्यांगनामां
राज्ञांचकुर्यात्संगंनदिव्या रूपाजीवासुतास्त्वेवंनिश्चियःसंगतोविटः सण्ढतामांसाणेशोनान्यःकांतोपितत्पतिः चतुःषष्टि
कलाकामशास्त्रंतदुपजीवनं भरतः वेदांगागमशास्त्रशिल्पकवितावक्तृत्वतौर्यत्रिकद्यूतास्त्राद्भुतवादसूपरचनाश्चित्रंपणेधे
यकं नानारत्नपुराणलेखपुरुषस्त्रीधातुभाषालिपिप्रज्ञानाटकलिंतिरगप्रक्षान्वसामुद्रिकं शय्याभोजनयुद्धमर्दनवि
भूषाबंधुत्वसेवंगितज्ञानंरज्जुतरीसभारथकृतिः सौख्येषुभोगेषुधीः त्राणंचारिषाग्नियारिषुरथान्खेटांगशीर्षपुयदुर्गा
रामरुतिः पशुहिंपचतुर्मस्कारशिवार्चदियः इतिचतुःषष्टिकाख्याः सुगंधवनितावस्त्रंगीततांबूलभोजनं शय्यायांभाज
नंचैवभोगाष्टकमुदाहृतं क्षत्रिणीशूद्रसंयोगात्क्षत्तारंजनयेत्सुतं निषादइतिविख्यातस्सर्ववर्णबहिष्कृतः शूद्राचार
विहीनश्चपापद्धिनिरतः सदा वागुरापाशपाणिस्तुमृगबंधनकोविदः आरण्यपशुजातीनामंतकश्चवनेचरः को
धान्वितोमांसवृत्यातयाजीवेत्सदैवहि चंडापापर्द्धिकांकुर्याद्राज्ञोविस्मयकारिणीं द्विधापापर्द्धिरस्योक्ताव्योमभूचारि
णामिह विक्रयंमधुनःकृत्वाधनमिच्छेत्स्वरत्नये पारधी वैश्यात्क्षत्रियायोर्जासामाहिष्यइतिगीयते समाहिष्यो
निषादस्त्रीसंगमाजनयेत्सुतं मालाकारमसोलोकेमालाकारःप्रकीर्तितः सुकुमानिसज्ञाकानिपुंड्रयेडुनवडुये सही
नःशूद्रधर्म्यःसमूहेमत्तकेप्रभुः मालीब्राह्मण्यांक्षत्रियात्सूतःसंजातइतिकीर्तितः ब्राह्मण्यामपिवैदेहीवैश्याज्जा
तेतिविश्रुतः वैदेहीसूतसंयोगात्सुतंसूतेसुतस्तुमः लेह्यादीनांचतुर्णांचपाकंकुर्याद्यथाविधि अन्नानामृतुयोगे
नमांसभावकभेदतः रसैस्वादूम्ललवणतिक्तोषणकषायकैः वातपित्तकफादीनांक्षयोपचयकारकैः शूद्रकर्मानधि
ष्ठतःसूपशास्त्रविशारदः पार्वतीवल्लभीमानांमतेषुपरिनिश्चितः गुणस्यतस्यकथिताजीविकातेनकर्मणा सुवार
शूद्रादायोगबीजातावैश्यायामितिविश्रुता ब्राह्मण्यांवैश्यजनितः सचवैदेहकःस्मृतः आयोगवीसावैदेहात्मैत्रे ३

यंजनयेत्सुतं स्याद्रुषः समयेनित्यंघंटावादनतत्परः प्रबोधंनागराणांचकुर्यान्मंगलगायकः खलितांभैरवींगाय
न्धनंसातस्यजीविका ढोंकणेकार हिनवैश्यासमायोगाज्जातांबष्णपुरंध्रिया ब्राह्मण्यांजायतेवैश्यायोसौवैदेहकाभि
धः सांबष्टाजनयेत्पुत्रंवैदेहाहूनसंज्ञकं सशूद्रधर्मरहितोभ्यसनायंसलाघवं जीविकातस्यकथिताहरिमेखल
लेखनं वेनः चंडावलिकारु लाघवी वैश्यक्षत्रियसंयोगान्माहिष्याजायतेसुता क्षत्रिणीवैश्यसंयोगाज्जातोसौ
मागधाभिधः समाहिष्यामागध्याभ्यशुद्रमार्गकसंज्ञकं जनयेन्नयंसोपिशूद्रधर्मविनाकृतः गीतंचतुर्वि
धंवाद्यमभ्यसेज्जीवनायच मद्गली शूद्रादायोगबीजातावैश्यकन्यासमुद्भवा आयोगवीसासैरंध्रीकायस्था
जनयेत्सुतं सहीनःशूद्रजातिभ्यःसेवांकुर्याद्विजातिषु पादयोःक्षालनंतेषांधम्मिल्लानांप्रसाधनं अभ्यंगमर्दनंचै
वनंदनेनानुलेपनं मृगनाभेश्चेंद्रयोगंशृंगाररचनंनवं आजीवस्तस्यसंप्रोक्तस्त्रीषुसैरंध्रिकास्मृता विश्वंतरश्चतुः
षष्टीकलाविज्ञानसेवनी प्रसाधनोपिचतुरासैरंध्रीतिप्रकीर्तिता मर्दनीसैरंध्रीतिविख्यांसमुत्पन्नोनरःपारसवाभि
धः सएवस्यान्निषादोग्रलोकेव्यापारविश्रुतः उग्राशूद्रांसमुत्पन्नाक्षत्रियादेवकेवलात् सोग्रानिषादसंयोगात् अ
धिकंजनयेत्सुतं सशूद्रधर्मरहितोहिंस्रानांलेखवहारकः देशाद्देशांतरंगच्छेच्छीघ्रंचरणवेगतः साजीविकाचविहिता
जांधिकस्यविशेषतः धावणगा शैवाः पाशुपत्ताश्चैवमहाव्रतपरास्तथा तुर्याःकालमुखाःशक्ताभेदायेतेतपस्विना
शैवाःपाशुपताश्चैवतपोधर्मपरायणाः आरूढपतितास्तेस्युःशूद्रापण्यांगनारताः तेभ्यस्ताभ्यश्चसंजातोभस्मां
कुरइतीरितः सजराभस्मधारीचशिवालिंगंप्रपूजयेत् तांबूलमक्षताद्रव्यंगवंसंत्राणशाकिनी शिवायमाणिभि
र्दत्तमन्यद्भिमपिभक्षितः चंडीशंतदितिख्यातंतेनतस्येहजीवनं धारयेद्विधर्मस्थिं भस्मलोभान्नधारयेत् भक्षणा
त्मरकंगच्छेद्भूषणाच्चैवमूढधीः गुरवः क्षत्रिणीशूद्रसंयोगाद्भक्षत्तारंजनयेत्सुतं उग्राशूद्रांसमुत्पन्नाक्षत्रियादे
वकेवलात् क्षत्तुरुग्राच्चजनयेक्षेमकंतनयंक्षितौ सहीनःशूद्रधर्मेभ्योहाररक्षास्वजीवनं हारवंठेकार ब्राह्मण्यांवैश्य

जनिता जातोवेदेहिकामता॥ विप्राद्वैश्यांगनाजातोंबष्ठइत्यभिधीयते॥सोवेदेहीसवांबष्ठस्त्रयोजातिःकुशीलवः॥नृत्यकर्तास
गीतज्ञोदेशांदेशांदेशांतरंव्रजेत्॥सास्यवार्तावकथिताचरणस्यस्वयंभुवा कुशीलवःचारणः॥ क्षत्रिणीवैश्यसंयोगान्नटा
तामागधिकामुसा॥वैश्यशूद्रासमायोगाद्वेदायोगवाभिधः॥मागधायोगवाभ्यांचभटकुंशद्वितिजायते॥सवर्णजात्योधर्मे
षु सम्यक् संगीतकोविदः॥कांतावंनृत्यशालासुनृत्यंलापांचकारयेत्॥जीविकातस्यकथितातद्व्यंनृत्यकारणात्॥नद
आभीरान्नृथिकाभ्यांयोयामधर्मेणजायते॥शराणांकंकपत्रैश्चरचनातस्यजीविका॥ निर्मंडुकासेल्हार॥ कायस्थजाते
र्वनितांमालाकारोभिकामयेत्॥ तस्यांयत्नेनपुत्रःस्यात्सशालारव्यइतिस्मृतः॥कांतारकेपुरचयेद्वेदंतकपालिकां॥स
हीनःशूद्रधर्मेभ्योमणीन्विरचयेत्सदा॥स्फाटिकाश्चारदारीश्चकुर्यात्तद्व्यजीविकां॥मणिकारु॥ पराकु॥ क्षत्रिणीनन्दया
वैश्याज्जनयामासबंदिनी॥ सावंदिनीद्विजात्सूतेतनयंमंगुसंज्ञकं॥ समंगुःकुंभकारस्यमहिलांयादिकामयेत॥तस्यांचज
नयेत्पुत्रंसभवेशात्मलाभिधः॥सहीनः शूद्रवर्णेभ्यः पर्णवल्लीविधायकः॥ तांबूलवल्लीसंभूतंद्रव्यंतस्येहजीवनं॥वाणी
तांबोली॥क्षत्रिणीमद्गुसंयोगाच्छिलींद्रइतिजायते॥सहीनःशूद्रधर्मेभ्योजीविकास्यांगमर्दनं मर्दनी॥शिलींध्रः क्ष
त्रिणींगच्छन्नयेन्नटसंज्ञकं॥हीनोसौशूद्रधर्मेभ्योनाटकानिसमभ्यसेत्॥ गोल्हाटीकः सएवोक्तोबहुरूपीतिविश्रुतः॥
अन्यःकोपिनरोभृत्यानशूद्रैः समतांव्रजेत्॥ योहपीगोल्हाटी ब्राह्मण्यांवैश्यजनितोजातोवेदेहकाभिधः भस्यशूद्रांगना
सूनुर्जातस्त्वंधासिकाभिधः कुर्याद्दन्तानिचत्वारिविक्रियार्थंससंततं अन्नविक्रयतोलब्धंतद्धनंतस्यजीवनं संधावण वैश्य
बीर्येणशूद्रायांजातास्याकरिणीस्मृता करिणीवैश्यसंयोगाज्जातोवत्सरसंज्ञकः सहीनःशूद्रधर्मेभ्यःशार्दूलंगाश्वपालयेत्यय
पत्रयत्नभवेद्धष्यंतत्रविशेषतः गोंवारी ब्राह्मणोगायकालोकेसवेणवइतीरितः शार्ङ्गेसकटधानाख्यविप्रस्त्रीगर्भसंभवः
कटधानःसमंगूतांकामतोयदिगच्छति तयोर्योजायतेपुत्रोसछागलिकसंज्ञकः सहीनःशूद्रजातिभ्यःछागलान्रक्षयेच्चमः छा
गलाभ्योधनंजातंतस्यतज्जीवनंस्मृतं मंगुःतावदिकस्त्रीछागलिकः॥ शेळिका मंकुसंरंभयोर्जातः शय्यापालकसंज्ञकः जात

स्तंसततंराज्ञाशय्याकर्मणियोजयेत्॥मंगुतावदिकन्यका मेरंभोमर्दनी मेजवस्तुः कर्मचांडाल्यजनितापुष्पशेखरसंज्ञिता॥जन
येद्यंसुतंसोपिख्यातोमंडलकाभिधः॥ युगलंधुनकानांसधर्त्तुयाज्योमहीभुजः आखेटकपणेन्यस्यभूनांजीवनमुच्यते॥कर्म
चांडाल्यवनिता ॐ इत्स्त्रीपुष्पशेखरो॥ गायको ब्राह्मणः मूणकादावैश्यस्त्रीशूद्रसंयोगादायोगवकसंज्ञकः॥सशूद्राद्धीयतेध
र्मेणाषाणेष्टकर्मकृत्॥सकुर्यात्कुट्टिमांभूमिंचूर्णनास्यद्दजीवनं॥आयोगवः पाथर्वट इतरा चूनाज वंदिनी शूद्रसंयोगाज्जा
तः सिंहालिकाभिधः चतुर्वर्णविहीनः समंजिष्ठारंगकारका॥तेनरंगेनवासांसिचित्राणिरचयेत्सदा॥हस्तलेख्यंविचित्रंचद्वि धा
तद्वंगसाधनं सएवसूचिकश्चातः कर्तरीसूचिकार्जकः संदोलवः रावा सूचिकः शिंपा निषादकन्यांवै शूद्रसंगाद्यंजनयेत्
स्मृतं॥सक्रोधकः कुक्कुटक इतिप्रोक्तोहिसंज्ञकः॥ टंकशालासुमर्वंचनाणकानांविधायकः॥जीवनायाष्टधातूनामंत्यजैःसमतां
व्रजेत्॥ धातवः सोनारः सुवर्णतारंताम्रनागौ वंगंकांस्यंचतीक्ष्णकं॥ मुंडांतमष्टमंलोहंकास्यारंपंचकंविधा उपलोहंविधाभो
क्तं मंडूरंलोहकीटकं॥ एणंतिवर्तुलंकेचिदुपलोहंचतुर्थकं॥पंचकंपंचलोहंचलोकेपंचरसस्मृता अंत्यजः मनूक्ताः रजकश्च
र्मकश्चैवनटोबुरुडएवच॥ केवर्तमेदभल्लाश्चसप्तैतेअंत्यजाःस्मृताः निषादकन्यकायांपर्वतिकन्यका टंकसाली योमागधीक्षत्रि
यायोर्जातउल्मूकसंज्ञकः॥सलोहकर्मणाज्जीवेदुत्तमश्चांत्यजातितः ब्रह्मक्षत्रियविट्शूद्रवर्णेभ्योहीनएवसः लोहकारइतिख्या
तोलोहकर्मास्यविश्रुतं॥तेषांनुगुणसंयोगंराज्ञांशस्त्रविधायकः॥शस्त्रांगुलंषट्समेतंसप्तहस्तेषकोधिपः कनुर्दक्षिणहस्तस्यम
ध्यमामध्यपर्वणः॥प्रमाणमंगुलस्योक्तंमूर्तिशस्त्रादिकर्मसु॥शस्त्रस्वामीशयोर्वैरंमृत्युकार्यन्यथाऽभवं॥लोहाकारःउग्रवैदेहिकायो
गात्ज्ञातोमंजूषसंज्ञकः॥रजकावर्णतोहीनःप्रथमश्चांत्यजेषुच॥वस्त्रनिर्णेजनंकुर्यादात्मवृत्त्यर्थमेवसः उग्रोरजपूत वैदेहःसावा
सी रजकः॥उग्रपारसवीभ्यांयोजातोमोष्कलिकाभिधः॥यहेद्सोतैलयंत्रमु त्तमस्त्वंत्यजातितः जीवीकास्यसमुद्दिष्टाशुद्धतैलस्य
विक्रयः॥तिहिंसायत्वरावाकर्णनात्पापसंभवः अतोमोष्कलिकोनित्यंनिवास्योनगराद्बहिः तथाचस्मृतिः तैलयंत्रे क्षुद्रयंत्राणांयाव
द्धद्प्रवर्त्तने॥तावत्कर्मनकुर्वीत शूद्रांत्यपतितस्यच॥तैली॥ रथकारस्यवनितासायोगवसमागता॥सूतेयंतनयंसोपिसूत्र

धारद्वनीगितः जयाजीवश्चेतृषेणायशास्त्रविशारदः मलमंडलिकारीनिसूत्राणिरचयेत्सदा लोकविस्मयकारीणिवसेत्सनगरा
ट्टहिः रंगावतारकर्तव्योनाट्येननृपसंसदि चतुर्विधैरंगहारैर्देशभाषांगसंभवैः रथकार इति आयोगवः पार्थवट सूत्रधारः
कुक्कुटस्येहवनिताकुंभकारेणसंगता तस्यासूनुःसविख्यातः करविंदइतिस्फुटं कौशेयानिसवस्त्राणिरचयेदात्मवृत्तये तस्यो
वंन्यजातीनांस्वधर्मःसनुपाल्यतेन कुक्कुटवनिताटंकसाली कस्यस्त्रीकुरुविंदः पाटोलीशक्रु संगतावेनवनितावर्तकेनयदासुहः.
तस्यांशांवरकाभिख्यः पुत्रोसौलोकसंमतः सहीनस्त्वंत्यजातिभ्यः भुनिवासोविधायकः वेनवनितानटस्त्री आवर्तविष्णवेब्राह्मणो
गायकः शांबरः शारः साली आभीरकुक्कुराभ्यांयोजातःसोरपिसंज्ञकः सकुर्यात्तसरीणांहिवसनान्यात्मवृत्तये तद्वेपरीत्या
द्योजातोनीलिकर्नारकथ्यते कुक्कुटःपूर्वव्याख्यातः आभीरःदुग्धविक्रयकर्ता सौधिरः कोशटी नीलकर्ताच मार्गानापितयो
र्जातोयोसौसांवित्स्मसंज्ञकः हीनःसगुत्पत्तेशानांकुर्याद्वपनमंजसा जलौकांस्तुंबशृंगाणिरक्तस्रोतोभयोजयेत् वातपित्तकफा
दीनांविकारेपुयथाक्रमं लोमवपनं गृहस्थधर्मेदुक्तंमनुना यथा लोमानिचरहस्यानिसर्वण्येवविवर्जयेत् मंगलाचार
युक्तःस्यात्प्रयतात्माजितेंद्रियः मार्गा मार्ट्टलीकस्यस्त्री शांवित्स्यः तेरिवाः जातोमैत्रेयशक्रेण जाधिकायांनुयः स्मृतः
असोवधुलसंज्ञोवाधर्मःसर्वास्मजातिषु सुवर्णकारविपणेधृत्वांहेमसपश्यति मैत्रेयः प्रातर्मंगलगीतगायकः जातोधि
कः धावण वंधुलकः द्वारा निषादनारीसंयोगात्तोष्किोजनयेत्स्मृतं सपांशुलकसंज्ञोहिशाणसूत्रविधायकः कर्तावगो
णपटानांजीविकातस्यतद्भुनं निषादनारीपापडिकस्त्रीपौष्किोदालवाहकः पांशुलकः भामरी औरंध्रंशागलीसूत्रेभृज्जकंठा
द्विर्यंतुसः कुर्याद्वोवर्णपट्टांश्चिभान्मेषाणांचैवपालनं मानसोल्हासात् मेषास्तुविविधाज्ञेयाश्चौलिकाजटिलाश्चते शोणवर्णा
स्तथाचान्येसंभवंतिमहीतले तस्येयंजीविकाप्रोक्तातद्भुनेनविशेषतः छागली छागरक्षस्यस्त्री भृज्जकंठोवैष्णवोगायको
ब्राह्मणः औरभ्रः धणिगुरु आवर्तवनितासूतेक्षेमकादत्तपुत्रकं समहांगुदितिख्यातः उष्ट्रवाहनतत्परः तेषांनुपालनंकृत्वा
दधिदुग्धस्यविक्रयं तद्वेणास्यवार्तास्याद्लोकतः सकर्हेकरः आवर्तवेष्णवोगायकः तस्त्री क्षेमकोद्धाररक्षकः महांगुकर्हेरु

आवर्तवनितासूतेमहाद्रोमिकसंज्ञकं सक्षारोदकमानीयवधाकेदारखंडके तज्जातंलवणंतस्यजीवनंभुविविश्रुतं लोणार खारी
क वैश्यस्त्रीशूद्रसंयोगाज्जातायोगविकाभिधा आयोगवीब्राह्मणाभ्यांधिग्वणस्यसमुद्भवः सचर्मणाश्वपर्याणंयथाश्वोत्थंप्रकल्प
येत् तद्वयंजीवितस्तस्यविहितालोकविश्रुता अश्वानांपारवराःसोपिकर्तुचित्रास्तथार्हति आयोगवीद्विजसंभवोधिग्वणः मोची
आयोगवीपार्थवटस्त्री करावारीपडानारीवेंदाहज्जनयेत्सुतं समेदसंज्ञःकथितोसुत्योत्थेः फलजीवकः ज्ञातंडवेषःसचरेदरण्ये
वृक्षपर्वते कारावारी कोलीकस्त्री वैदेहः शय्यापालकः तयोमेंडुगोंडु आयोगवीपारसवाभ्यांयःस्यात्कैवर्तकाभिधः सहीनस्त्वंत्य
जातिभ्योजालंस्त्रीकृत्यसर्वतः मत्स्याञ्जलचरांश्चान्यान्घातयेदात्मवृत्तये नाद्यंचर्मप्रहरणंनद्यावर्षासुवाहयेत् नदीसुनारवे-
रोकांस्तभ्यश्चेछेदनंततः आयोगवीपार्थवटी पारसवःस्वर्णकारः तयोःकैवर्तकः दीवर विप्रस्त्रीकृत्यसन्यासमारूढपतितोभवे
त् ब्राह्मणीकामयेद्यांयंतस्यांजनयेत्सुतं सद्दोलः कर्मचांडालोयस्पर्शात्स्नातकंमहत् वापीकूपतडागानांप्रवाहाणांचसर्वज्ञः स्वन
जीवनार्थायतस्यप्रोक्तंविशेषतः दोलः वोडु जातोनिषादवीर्येणशूद्रांपुल्कससंज्ञकः अंत्यजानांचसदृशोधर्मेषुविविधेषुच आरण्य
पशुघातेनवृत्तिरस्यात्मपोषणे श्येनपापडिकास्तस्यकथिताकविसंमता मानसोल्हासात् श्येनजातयोर्यथा शाहिबाजालिबालगुडा
जीकोगणकस्तथा रत्नबाणावेंसराग्रआरत्थामलकठिका रेंधिकाश्चमहालावाः श्येनानांजातयस्त्विमाः पुल्कसः कोजी निषा
दाधिग्वणीज्ञानः श्वपाकांकारीवराभिधः सहीनस्त्वंत्यजातिभ्योजीविकातस्ययोच्यते उपानद्गोमहिष्यश्वचर्मणांतस्यवर्तनं धिग्वणी मोचकस्त्री निषादः पारधी तयोःकारीवरः चामार आभीरीवेनसंयोगात्सौष्कलं
जनयेत्सुतं अश्वानधर्महृत्युक्तःसर्वधर्मविहिष्कृतः सुरालुब्धाविक्रीयाकुर्यात्तद्भुनवर्तनं गौडीपेशीचमाभीरयेनाआभीरिगोलि
नी वेनोनटः तयोःसौष्कलः कन्याल कैवर्तजांधिकाभ्यांनुजातोमेगुपसंज्ञकः संस्फोटयेच्चखटकान्रुक्षचूर्णविशेषतः तद्भुनंजी
वनायालं सोपि कुर्यान्निरंतरंतत्स्पर्शस्नस्यकर्तव्यः कदाचिदपिमानवैः कैवर्तदीवरः जांधिकाद्विरिवित हारकस्त्री तयोर्मेगुपः
चुनाडा धीवरणी कुंभकाराभ्यांजातोसौचिचकारकः कुंभकाराधिग्वणीयं सूतेसौकुभकारकः सचित्रकारोलोकेस्मिन्नामतःपरि

कीर्तितः॥ मत्रिचाणिविचित्राणि लेखयेदात्मरक्षये॥परान्विरचयेत्सोपि नेवास्यास्थितिरेकतः॥विकर्मचर्णघात्योसौ चित्रकारोविशेषतः॥
धिग्वणीमोचकश्चित्रि॥कुंभकारः॥तयोश्चित्रकारः॥भोंडवा कुरविंदांगना सूतेधिग्वणि—शुकाभिधं॥असावंत्यजइत्युक्तोवंशपात्रा—जीवकः
करविंदापटोल्ल्यौ॥धीवरः॥तयोःकिंजल्पकः॥ बुरुडः॥ यैर्देहीतनयंसूते निषादाद्याहिंडुकं॥ सप्तानामंत्यजातीनांसधर्मसदृशाः स्मृ
तः॥ महासर्पान्करंडेषु क्षिप्त्वाविषधरानबहून्॥ तैःखेलनंजीविकास्यसेवकस्येवभूभृतान्॥ यैर्देहीअंतः पुररक्षकस्त्री॥ निषादःपा
धी॥ तयोः अहिंडुकः॥ गारुडी॥धिग्वण्यायोगवाभ्यांयो जातोदुर्भरसंज्ञकः॥ सकुर्याच्छाव्यालाः सम्यक्सदृशश्चरपत्रिका॥ अन्यानिच
र्मपात्राणिजीवनायप्रयोजयेत्॥ अंत्यजातिषुमुख्योसौ कीर्तितोजातिसंग्रहे दुर्भरः डोहाक रोगिकंकर्मचांडालात्सूतेदाशवधूःसुतं
सकुर्याद्धननेषाणांवधंतन्मांसविक्रयी तद्वज्जीवनंतस्यसहीनस्त्वंत्यजातितः दाशवधूः धीवरी कर्मचांडालः ओंडू तयोः रोगिकः
ग्वारकी व्याधाहिंडुकाभ्यांयो जातोघोषीकसंज्ञकः सकुर्यान्मूषकादीनांहननंभूमिवासिनां बिलेशयानांसर्वेषां अन्येषामपिधर्म
तः जनेभ्योयाचयेद्वित्तंतेनतद्वर्तनंस्मृतं निषादधर्मनिरतःकथितोमूषकांतकः अहिंडुंडिका पुल्कसस्त्रीपांसुलकात्सूतेयमं
गारुडस्त्रीमुखकृंता घासीकाभिधं कुर्यात्सुतरणादीनांशिष्येणैवचवर्तनं जीवनंतस्यनिर्दिष्टं असौशौंडित्यकर्मकृत् पु-
ल्कसीकैवर्तिकस्त्रीपांसुलकी गोणीकर्त्रीतयोः शौंडिन्यः गुप्यकेशवपनकृत् पार्वतिसिक कावडी ब्राह्मण्यांशूद्रवीर्येण जातश्चांडाल
संज्ञकः सर्वेषामेवतत्स्पर्शात्संचेलंस्नानमाचरेत् सबसंस्पृगशाह्यः सर्वधर्मबहिष्कृतः येवध्यास्तेनतेवध्यविषेःपातकनाशितैः ते
षांवस्त्राद्यलंकाराज्जीविकातस्यचस्मृता चांडालः महार भेदस्यचंडवनितासंवेनेनसंगतारहः सास्तेयवनंपुत्रंतुरुकः संप्रकीर्तितः न
स्माद्विप्रचांडालोदयावान्नीतिनिष्ठुरः प्रत्यंतोमूढदेशस्तुगोवधोनास्तिशास्त्रतः म्लेच्छभाषानवक्तव्याग्रामेः कंवगतेरपि तेषांहिमि
श्रुतत्वेन जीवनंसंप्रकीर्तितं —— रूतोनिजल्पिपावपिवर्ण— त्यागाहंतुमुद्यमपराःकिलतेतुरुष्काः ततेभ्यःश्वपाकइहचास्ति
परंवशिष्टोयः कालपक्कमृतमत्तिकदापिमांसं यावन तुरुक चांडालपुल्कसीसंगाच्छ्वपाकंजनयेत्सुतं स्थानांतरंसनगरेकनुमहे
त्यशेषतः गागर्दभ्रूक्षनांकुर्याद्वामनिः मरणंबहिः साजीविकास्यकथिनासर्वलोकस्यविश्रुता स्त्रीबालाभ्यावपत्तोवाबालानांसिद्धि

PAGE(S)MISSING

NOT AVAILBLE

7,.8

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

नोयश्चतेनतैः सहसंवसेत् नवधासंकरोयथा एकशय्यासनंपंक्तिः भांडपंक्त्यन्नमिश्रणं याजनाध्यापनायोनिस्तथाव सहभोजनः नवधासंकरः प्रोक्तोनकर्तव्योधर्मैः सह॥ याजनादिचतुष्केण सद्यःपतित्व मुच्यते तत्पूर्वपंचकेनैवत्रिभि र्वर्षैस्तुतत्समः॥ अन्यच्च॥ संलापस्पर्शनिश्वास सहयानासनाशनात्॥ याजनाध्यापनायोनाशपंसंक्रमतेनृणां उत्तमैःसह संसर्गं कुर्यान्नैवाधर्मैः सह॥ उत्तमैरुत्तमान्लोकान्धर्मैरधमान्व्रजेत्॥ इत्यादि॥ इतिज्ञातिविवेकः

शके १७८२ रौद्रनामसंवत्सरे भाद्रपदेमासे कृष्णपक्षे ६ तिथौ गुरुवासरे इदंपुस्तकंसमाप्तं